

Steeds meer scholen beginnen een integraal kindcentrum, oftewel: een IKC. Professionals vanuit verschillende disciplines werken er samen onder één dak. Zo bieden zij kinderen – ook letterlijk – de ruimte om op eigen manier en tempo hun talenten te ontwikkelen. Job van Velsen van EtuConsult over de meerwaarde van deze samenwerking voor kinderen, ouders en professionals.

De kracht van samen

Een plek waar kinderen kunnen leren en spelen. Zich kunnen ontwikkelen, waar of wanneer ook. Met een rijk, afwisselend én uitdagend aanbod. Waar professionals vanuit verschillende disciplines met elkaar samenwerken. En ervaren, wéten dat hun belangrijke werk ertoe doet. Waar ouders zich welkom en betrokken voelen. Een plek die in actieve verbinding staat met de wereld, de markt en de maatschappij. Waar ieder kind naar eigen kennen en kunnen zijn rugzak met kennis en ervaringen vult om zo succesvol mogelijk vervolgstappen te kunnen zetten. Ongeacht religie, culturele achtergrond, milieu of handicap. Waar talenten worden ontdekt en tot bloei kunnen komen. Een plek met ruimte voor studie, vrijetijdsbesteding en liefhebberij. Zo'n plek gun je toch ieder kind? Het goede nieuws: zo'n plek bestaat echt: het integraal Kindcentrum, afgekort tot IKC.

NIEUW LEVEN VOOR 'SCOLA'

Een stap terug in de tijd. Ons woord 'school' is een afgeleide van het Ro-

meinse woord 'scola'. Volgens de Dikke van Dale betekent dat: liefhebberij, studie, vrijetijdsbesteding en ruimte. Dat 'ruimte' is er door de Grieken zo'n 2.000 jaar geleden nog aan toegevoegd. Zo bezien dekt scola prima de lading van wat ik hierboven als droomplek beschrijf. In de loop van de tijd heeft het woord helaas een totaal andere invulling gekregen. Zo hebben we onderwijs en opvang los van elkaar en versnipperd georganiseerd. Is de manier waarop kinderen leren en ontwikkelen voldoende afgestemd op de vragen en mogelijkheden van deze tijd? Kan het wellicht beter, leuker, slimmer en efficiënter? Volgens mij wel.

GEEN EENDAGSVLIEG

De ontwikkeling van IKC's blaast het woord 'scola' nieuw leven in. De samenwerking, vooral tussen kinderopvang, primair onderwijs en welzijns- en zorginstellingen, heeft alles in zich om de 'school' een hedendaagse en toekomstbestendige invulling te geven. IKC's staan voor een brede en rijke ontwikkeling van kinderen.

Ze maken leren en ontwikkelen weer leuk én betekenisvol. Genoeg inspirerende voorbeelden in het land die dat waar- maken. Ook uit recent onderzoek van Oberon blijkt dat het IKC geen ééndags- vlieg is. Het IKC is dan ook populair bij scholen en opvangorganisaties. De initiatieven schieten, bij wijze van spreken, als paddenstoelen uit de grond.

PRODUCT VAN DE PRAKTIJK

De betrokken ministeries Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) hebben helaas op dit gebied nog nauwelijks beleid geformuleerd. Niet over IKC's. Niet over de samenwerking tussen kinderopvang en primair onderwijs. Wat een verschil met begin jaren 80, toen de kleuterschool en de lagere school werden samengevoegd tot basisonderwijs. Terwijl de ontwikkeling naar mijn idee vergelijkbaar is. Alleen gaat het nu, 40 jaar later, over samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang. Bovendien is het IKC niet bedacht door een ministerie, maar juist een product van de praktijk. Die praktijk kan op veel bijval rekenen, bijvoorbeeld door wetenschappers als prof. dr. Paul Leseman. Deze hoogleraar orthopedagogiek hield onlangs nog een pleidooi om de lappendeken van onderwijs en opvang met spoed te reorganiseren en de school meer te betrekken bij de ontwikkeling van 0- tot 6-jarigen.

Meer betrokkenheid van de school
bij IKCvorming

Landelijke wetgeving ontbreekt en dat is jammer. Zo kan iedereen het IKC op een eigen manier invullen. Ouders weten niet wat er achter een bordje IKC schuilgaat. Ook hebben ze geen idee of, en zo ja, hóe het IKC belangrijke dragende principes als een doorgaande lijn of een brede (talent)ontwikkeling vormgeven. En vooral, wat kinderen en hun ouders uiteindelijk van het IKC merken. Hoe het IKC van het geheel meer dan de som der delen maakt.

DAAROM EEN IKC!

Waarom zou je als onderwijs en opvang samen werken in de vorm van een IKC? Oberon formuleert in het eerdergenoemde rapport op die vraag een top drie van antwoorden. Op drie het bieden van betere zorg voor kinderen met extra ondersteuningsbehoefte. Op twee het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden. Op nummer één staat het bieden van een plek waar kinderen hun talenten kunnen ontwikkelen. Betere argumenten vóór kan ik niet bedenken.

Investeren in jonge kinderen loont. Jaren geleden toonde James Heckman dat al aan met zijn Heckman Curve. Samenwerking tussen professionals, zeker bij kinderen rond de leeftijd tot 6 jaar, leidt bovendien tot een significant betere ontwikkeling. Een doorgaande ontwikkelings- en leerlijn voor kinderen van 0 tot 6 jaar is dan ook een andere belangrijke aanleiding om te starten met een IKC. Bij de projecten die ik ondersteun zie ik op dit onderwerp vaak snel concrete resultaten. Gelet op de discussie over de verschooling van het kleuteronderwijs, ligt hier natuurlijk een uitgelezen kans om veel meer ruimte te bieden aan het spelen, of spelend leren bij jonge kinderen.

SAMEN DOEN LOONT

Een doorgaande lijn ontstaat niet zomaar. Kinderopvang is echt een andere tak van sport dan onderwijs. Samenwerking vraagt allereerst dat je elkaar als professionals leert kennen. En leert vertrouwen! 'Kampvuorgesprekken' noemt antropologe Jitske Kramer dat. Elkaars verschillende werelden, werk, cultuur en historie leren kennen, levert een basis

van wederzijds respect en vertrouwen op. Dé voorwaarde om van een samenwerking een succes te maken. Pas daarna begint het ontwerpen van aanbod, het uitwisselen en afstemmen van aanpak en eventuele methodes, het bespreken van thema's, het komen tot een uitdagende leeromgeving, het gebruik van elkaars materialen, het kijken bij elkaar in de groep, het gesprek over de kinderen die je als leerkracht na de vakantie in groep

1 krijgt en het kennismaken met ouders. Een rijkdom aan mogelijkheden, werelden die zich openen. Bij de doorgaande lijn wordt dan ook al snel de kracht van samen ervaren, bij professionals, kinderen én ouders. Door samen te doen, maak je samenwerking pas echt betekenisvol.

VAN VISIE NAAR VORM

Op heel veel plekken in het land zie ik dat het IKC een kans biedt om de visie

Uitgelezen kansen benutten voor meer spel

Visie vertalen in ruimtelijke werkelijkheid

op formeel en spelend leren te herijken en opnieuw vorm te geven. Zeker als er ook sprake is van nieuwbouw. Scholen worden tegenwoordig bijna nergens meer stand-alone (dus als enkele school) gebouwd. Gebouwen zijn meer en meer multifunctioneel. Veel logischer is het om kindvoorzieningen, onderwijs, opvang, zorg en welzijn onder één dak te huisvesten. Liefst zo integraal mogelijk. In de vorm van een IKC dus. Scholen gaan met hun kinderopvangpartner aan de slag om een toekomstbestendig gebouw te ontwerpen. En aan zo'n mooi en toekomstbestendig gebouw gaat een inhoudelijke visie vooraf. Daar ligt een mooie kans! Want praten over een doorgaande lijn is leuk, maar nog mooier is het als je als leerkracht en pedagogisch medewerker ruimtes mag helpen ontwerpen waar

peuters en kleuters in dezelfde ruimte kunnen spelen, leren en ontwikkelen. Als je van een visie echt werkelijkheid kunt maken. Met ateliers en ruimtes waar uitdagende, betekenisvolle activiteiten plaats kunnen vinden. Voor jong én oud. Tijdens én na schooltijd. Een plaats waar kinderen, ouders en medewerkers, van kinderopvang én school, elkaar kennen.

T-SHAPED PROFESSIONALS

Een plek waar professionals samenwerken aan onderwijs, opvang, ontmoeting, ontspanning en ontwikkeling vraagt van alle betrokken medewerkers de juiste mindset. Werken binnen een IKC vraagt om specifieke vaardigheden en competenties. Jeannette Doornenbal, lector Jeugd aan de Hanzehogeschool in Groningen, heeft het over T-shaped professionals: 'De T-shaped professional is iemand die goed is in zijn vak, die het verstaat om het 'wat' met kwaliteit uit te voeren. Maar de complexe opdracht van werken aan inclusie met een diverse groep kinderen kan een leraar niet alleen. De deuren en de ramen van de klas moeten open. Ten eerste zijn er verschillende functionaliteiten nodig (de verticale as van de T) om deze complexe opdracht te volbrengen. Niet alleen leraren, vakdocenten en pedagogisch medewerkers uit de opvang, maar ook kinderwerkers, welzijnswerkers, specialisten en generalisten uit zorg en opvoedondersteuning. Werken in een integraal team impliceert niet dat iedereen hetzelfde doet. Integendeel: er zijn aanvullende expertises nodig. En daarenboven, verbindende vermogens (de horizontale as van de T) zodat die verschillende expertises zodanig worden ingezet dat ze meerwaarde opleveren.'

Meerwaarde, dat is de kracht van samen. $1+1 = 3$ dus. Het IKC is daarbij nooit doel op zich, maar altijd een middel. Hoe een IKC samenwerking en visie vormgeeft,

hangt af van de vragen, behoeften en mogelijkheden van kinderen en hun ouders. Een plek waar kinderen kunnen leren en spelen. Zich kunnen ontwikkelen, waar of wanneer ook. Met een rijk, afwisselend én uitdagend aanbod. Zo begon ik dit artikel. Inmiddels geven samenwerkende professionals al op honderden IKC's samen vorm aan zo'n plek. U kunt dat ook doen. Dat lukt u niet alleen, maar wel samen met anderen. Het beste argument om te beginnen zijn de kinderen. Zij verdienen zo'n plek. Want de wereld van de toekomst is wat kinderen ervan maken.

i Job van Velsen is oprichter en eigenaar van EtuConsult, een advies bureau voor vernieuwende onderwijsconcepten, kindcentra en kinderopvang. www.etuconsult.nl

LITERATUUR

- Van der Grinten, M., Kieft, M., Kooij, D., Bomhof, M., & Van den Berg, E. (2019) *Samenwerking in beeld 2, Basisscholen, kinderopvang en kindcentra: de stand van het land*. Utrecht, Nederland: Oberon;
- Hoekstra, E. *Peuters en kleuters in het ikc*. Geraadpleegd van: www.childcareinternational.nl;
- Heckman, J. The Heckman Curve. Geraadpleegd van: www.heckmanequation.org/resource/the-heckman-curve;
- Jansen, A. *Doorgaande lijn in beeld, instrument voor onderwijs en opvang*. Nederland: LSBS/Etu-Consult;
- Kramer, J., & Braun, D. (2018). *Building tribes, reisgids voor organisaties (1e ed.)* Deventer, Nederland: Management Impact
- Doornenbal, J. (2017) *Plek voor ieder kind: inclusie als opdracht voor brede scholen en kindcentra*. Den Haag, Nederland: PACT/Kinderopvangfonds

Fotografie: Michal Jarmoluk via Pixabay

